

te onderwerpen. Het baat dan ook niet, of men dit van achteren al betreurt. Tegenover de macht van het Heidendom, van den Islam en van de zinnelijke wereld zou de Kerk zich nimmer voor zoo langen eeuwen in haar bestaan hebben kunnen handhaven, indien niet te Byzantium de stoute zet van Constantijn ware doorgezet, en indien men het niet gewaagd had de Kerstening van Europa op groter schaal te bevorderen door met het waarnemen van de uiterlijke vormen vrede te nemen, en hierdoor ten slotte ons geheele werelddeel als Christenland te sieren. Niet van de Christelijke belijdenis, maar van Constantijn en den Islam is deze actie die de wereld beheerscht heeft, uitgegaan. Daarom moest hier 't eerst het gebeure met den Islam worden aangestipt.

Dr. A. K.

„Bekeer mij, zoo zal ik bekeerd zijn.”

Ik heb wel gehoord, dat zich Ephraïm bekaagt, zeggende: Gij hebt mij getuchtigd, en ik ben geruchtigd geworden, als een kalf, dat aan het juk nog niet gewend is. Bekeer mij, zoo zal ik bekeerd zijn; want Gij zijt de Heere mijn God.
Jeremia XXXI:18.

Diep ingrijpend in ons zieleleven is de overtuiging, dat er geen sprake van zijn kan, dat we ons zelf zouden bekeeren. Men beproeft zulks wel, maar de uitkomst stelt telkens op nieuw te leeren. Ongetwijfeld kan het verlangen in ons opkomen, om van den zondeweg waarop we voortschreden, op het pad der gerechtigheid over te treden. Ook kan dit zieleverlangen, als het weer wegloopt, door den drang van onze zielebehoefte dringend in ons terugkeren. Het kan zoover gaan, dat we geen rust meer in ons gevoelen, telkens het oordeel over onzen onheilgen levenstoestand tot in ons gebed herhalen. Maar hoe sterk hieronder de zielebemoediging ook in ons worde, om nu eindelijk dan toch voor goed en voor immer van het pad der zonde op het pad des levens over te schrijven, en op dat pad des levens te volharden, elk pogen van dien aard eindigt toch altoos weer in teleurstelling, indien de drang tot bekeering uit ons zelf opkwam, en met eigen kracht zich pogde door te zetten.

Zelfs wat ernstige broeders ons op 't hart bonden, ons prikkelend om met de zonde nu eindelijk dan toch voor goed te breken, en van nu af op het pad des levens over te gaan, eindigt onverwiddelijk met zich in zelfbedrog te verliezen, zoolang het pogen om ons te bekeeren van ons zelf uitgaat, of ons door lieve vrienden wordt opgedrongen.

Zulk een aanwijzing kon ons wel voor een tijd doen breken met zondige gewoonten of met onheilgebedelingen en begeerten. Zelfs laat 't zich zeer goed denken, en komt 't herhaaldelijk voor, dat een afgedoelde in volten ernst zijn doolpad verlaat, zich aan geheiligde kinderen Gods aansluit, en zich niet anders kan voorstellen, of de bekeering was dan werkelijk tot stand gekomen. Dit alles blijft dan echter schijn. Een schijn die boeien en voorreken oogenblik bezielen kan, maar die toch het hart niet omkeert, en straks na korter of langer tijd toch den ouden zondar weer in ons doet terugkeren, die zich dan opnieuw weer meester van onzen persoon maakt.

Wat de Profeet hier in Jeremia XXXI uitroept, is daarom zoo roerend waarachtig, omdat hij in zijn betuiging de volstrekte onmacht, om zichzelf van het pad der zonde op het pad des vredes door waarachtige bekeering over te zetten, zoo uit het volle hart en zonder zweem van aarzeling belijdt.

Er is in wat zoo roerend, gelijk hier Jeremia, gelezen wordt, iets dat met allen schijn breekt, en grijpt naar de waarachtige bekeering die alleen van God in ons hart kan uitgaan. Het spreekt er zich zoo zielebewust in uit, dat zelfs het oprecht verlangen naar grondige bekeering niet in ons kan opkomen, of 't moet God zijn die de begeerte er naar in ons doet opkomen en de verhooring van onze bede ons schenkt.

Niet alsof niet ook uit de menselijke begeerte, uit het menselijke verlangen, een streven kon opkomen, om straks door geheel onze omgeving onder de bekeerden gerekend te worden. Hoe velen dienden zich niet steeds in tal van kringen aan, die het er niet hart en ziel op toelieden om voor bekeerd door te gaan, en onder de groepen ten eeuwigen leven gerekend te worden. Er zijn ook invloedrijke kringen, waarin men er op staat, dat men mee zal tellen, en als een bekeerde optreedt. Er gaat dan invloed van uit, zoo men onder de bekeeringen mee begint te tellen. En de alreëls hartelijke wijze waarop we dan in onze omgeving als bekeerd begroet worden, doet ons goed aan 't hart. Alleen maar, 't blijft dan nog enkel een bekeering, die alleen voor de vrome vrienden meetelt, en die nog altoos den band van onze ziel aan God slap laat hangen. We stelden er dan wel prijs op, om voor vroom door te gaan en zelfs onder de vromen voor een bij uitstek vrome geerd te worden, maar het werk Gods in ons hart bleef nog altoos toeven. Soms zelfs wordt de kunst om zich als een oprecht bekeerde aan te stellen, op zoo verrassend aangrijpende wijze in toepassing gebracht, dat schier een ieder zich laat meeslepen, en in steeds breder kring de overtuiging doordringt, dat 't een heilige van God gewerkte bekeering is, die zich van de ziel heeft meester gemaakt.

De profeet daarentegen laat zich niet misleiden. 't Is zijn innige zieleverlangen, om in volle waarachtigheid tot zijn God bekeerd te zijn, maar hij verbergt 't dan ook geen oogenblik dat hij zich zelf die zieleheilende bekeering niet kan aanbrengen, en dat geen vrome vriend vergoeden kan wat in hem zelf ontbreekt. Komt 't op waarachtige bekeering aan, dan moet 't van God zelf zijn, dat de doortastende inwerking op ons innerlijk zielebestaan uitgaat. Het is geen zwevende onzekerheid wie ten eeuwigen leven zal ingaan, en wie van verre zal blijven staan. Er heerscht bij den Almachtege geveem van onzekerheid, of in uw dorp, of in uw familie, of in uw huislijken kring groepen ten eeuwigen leven verkeerden. Het is voor den Heilige geen raden en gissen, of in dat of dit dorp, in dezen of in genen kring geboden ten eeuwigen leven verkeerden, die bij hun sterven eenmaal voor eeuwig in het Vaderhuis zullen ingaan.

God is de Alwetende, en daarom wacht Hij niet af wat de uitkomst van iemands leven zal

zijn, en of hij eindigen zal met zich eeuwiglijk tegen zijn God te keeren, dan wel eeuwig als kind van zijn God zijn Vader in de hemelen zal verheerlijken. Er is hier geen sprake van onzekerheid of gissing. Ge moogt 't u geen oogenblik zelfs voorstellen alsof 't bij u God een gissen en raden zou zijn, wie uit de oudere in uw woonplaats levende personen eens ten eeuwigen leven zouden ingaan, en wie dreigden verloren te gaan voor eeuwig. Er zijn bij den Alwetende geen onzekerheden, geen twijfelingen zelf. Wat het leven hier op aarde is een gezin, in een dorp of in een breder kring voor het Vaderhuis brengen zal, staat van meet af vast. Van alle eeuwigheid af muurvast. Uw God kent uit elk land en uit elk dorp bij naam alle man en alle vrouw, alle kind en alle zuigeling in de wieg die ten eeuwigen leven niet alleen geroepen is, maar van alle heil voor eeuwig verzekerd is. Niet een komt er ooit bij, en nooit één valt er af, want Hij zelf is het die de geroepenen aangrijpt en zoo overmachtig innerlijk bewerkt, dat ze voor eeuwig Hem toebehooren en zelfs door geen demonische invloeden van Hem kunnen worden afgetrokken.

De Heere staat niet voor één Hem onbekende uitkomst. Er kan en mag zelfs niet gedacht worden aan de mogelijkheid, dat 't den Heilige mislukken zou, zijn van eeuwig af opgevat en voortgezet plan door te zetten. Hij zelf toch is het van wien de kracht der bekeering uitgaat, en daarom voor ogen ziet, wie de geroepenen zijn, die Hij ter zijner tijd zal aangrijpen, innerlijk bewerken, en omzetten. De betuiging is daarom zoo roerend aangrijpend: „Bekeer mij, zoo zal ik bekeerd zijn.” Het is bij den Alwetende geen beproeven noch gissen. Hij kent elk geroepene ten eeuwigen leven van de eerste ontvanging af. Het is daarom zelfs de vraag niet, of zulk een uitvoerke slechts enkele dagen het levenslicht zal aanschouwen, of tot hoogen ouderdom zal opklommen. Aan wien ten eeuwigen leven zal ingaan, moet innerlijk een aangrijpende, alomvattende werking plaats grijpen. Die eerste bekeering ten eeuwigen leven kan de zondar nimmer zelf uit zijn eigen zondig hart doen opwellen, en wien hij ook ontmoeten moge, niemand onder zijn magen of vrienden is ooit in staat de zondige loot van zijn ziel te knakken en er een kiem des eeuwigen levens voor in de plaats te doen uitschieten. Wie dat zou kunnen, zou reeds wedergeboren moeten zijn. Immers als de kiem van het eeuwige leven in de ziel ontloopt, dan ja kan uit de kiem straks alle hooger leven zich ontwikkelen. Is het daarentegen dat er in 't hart van 't menschenkind nog niets gevonden wordt van de onheilgebede werking van zijn zondig bestaan, dan kan uit dat zondige doot of nimmer het volzalige en heerlijke uitschieten. Uit 't zondig hart blijft zondig al wat uit dat bedorven hart geboren wordt. Ja, zelfs de bede die Jeremia hier uit: „Bekeer mij, zoo zal ik bekeerd zijn.” was niet uit Jeremia zelf opgekomen, maar door God in hem verwerkt.

Dr. A. K.

Amsterdam, 13 Februari 1920.

Met hartelijke ingenomenheid maken ook wij melding van het feit, dat Directeuren van de Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden grondslag Dr. G. Chr. Aalders, predikant bij de Gereformeerde Kerk te Ermelo, benoemd hebben tot Hoogleraar aan de Vrije Universiteit, en wel om onderwijs te geven in de vakken rakende het Oude Testament en in de ambtelijke vakken.

De vacature in de Theologische faculteit ontstond door het al te vroeg sterven van Prof. Sillevius Smit, is daarmede vervuld geworden. Dat Prof. Aalders niet, als zijn voorganger, uitsluitend voor de ambtelijke vakken benoemd is geworden, spreekt wel van zelf. Zelfs zou het de vraag geweest zijn of, indien Directeuren uitsluitend voor deze vakken een hoogleraar hadden willen benoemen, de keuze op Dr. Aalders zou gevallen zijn, omdat hij op dit gebied zich nog weinig bewogen heeft. Het zwaartepunt van deze benoeming ligt dan ook ongetwijfeld in de Oud-Testamentische vakken die hem zijn opgedragen. Onder de predikanten was Dr. Aalders degene, die zich verreweg 't meest met deze studiën had bezig gehouden en die op dit gebied een uitstekenden naam had verworven. Reeds zijn proefschrift over „De valsche profeten in Israël” toonde in welke richting zijn studiën zich bewogen zouden. En de talrijke artikelen, die later van zijn hand verschenen in Theologische tijdschriften, maar vooral zijn beide wetenschappelijke verhandelingen over „Sporen van het Animisme in het Oude Testament” en zijn „De profeten des Ouden Verbonds” toonden wat kostelijke gaven voor deze studie hem waren geschonken. Hoe uitstekenden naam hij op dit gebied verworven had, bleek wel, toen de Generale Synode van 's Gravenhage hem in 1912 benoemde tot hoogleraar aan de Theologische School voor de exegese van het Oude Testament, voor welke benoeming Dr. Aalders destijds meende te moeten bedanken, omdat hij naar zijn principiële overtuiging meer aan de zijde der universitaire opleiding stond.

De benoeming van Dr. Aalders is daarom metterdaad een aanwinst voor de Vrije Universiteit. Prof. van Gelderen, die de groote toewijding tot dusverre in de Theologische faculteit deze vakken onderwezen had, maar wiens eigenlijke studieterrain, de Semitische talen, daardoor niet zoo tot zijn recht kon komen, als hij dit zelf wilde, draagt zijn taak in de Theologische faculteit met blijdschap aan dezen opvolger over. Metterdaad was de arbeid om en de Semitische talen en het Oude Testament te onderwijzen, ook te zwaar. Het Oude Testament eischt niet alleen voor de exegese, maar ook voor de zoo belangrijke kritische vraagstukken een hoogleraar, die zich geheel in dit vak inwerken kan en daarnaast zijn beste krachten kan geven. En daarvoor was Dr. Aalders de aangewezen man. Elke studie, die over dit onderwerp van zijn hand verschenen, toonde, hoe hij niet alleen geheel dit onderwerp onder de knie had, maar ook een man is, die in goeden zin een uitnemend apologet is en

voor het gezag der Schrift opkomt. Met vol vertrouwen kan daarom het onderwijs in deze vakken aan hem worden toevertrouwd.

Of de saamvoeging van de Oud-Testamentische en de ambtelijke vakken op den duur geen bezwaar zal opleveren, zal de toekomst moeten leeren. Aan Prof. Bieserveld, die de Nieuw-Testamentische exegese met de ambtelijke vakken verbond, is het wel gelukt. En we mogen van de werkracht en den ijver van Dr. Aalders verwachten, dat hij niet alleen op 't gebied van het Oude Testament, maar ook voor de praktische vorming voor het ambt den studenten tot een goed leidsman zal wezen. De hoofzaak is echter dat Dr. Aalders thans zich niet langer door pastoralen arbeid gehinderd, met volle kracht aan de studie van het Oude Testament zal kunnen geven. Moge zijn komst aan de Vrije Universiteit haar tot zegen zijn.

Calvijn en de parochiekerken.

Na de Reformatie waren in de meeste Gereformeerde Kerken de vroeger bestaande parochiën opgeheven. Men had toen de eene en onverdeelde gemeente. En 't sprak dus vanzelf, dat de predikanten, die telkens van kerkgebouw wisselden, daardoor weinig in verband traden met hun gehoor.

Calvijn heeft van meet af hertegen gewaarschuwd. Hij drong er telkens bij de Overheid op aan, die toen nog in kerkelijke zaken zoo goed als oppermachtig was, om de Kerk in parochiën te verdeelen. Dat Calvijn onder deze parochiën niet verstand wat men tegenwoordig de wijkindeling noemt, is duidelijk. Wat Calvijn wilde was, dat de gemeente in vaste parochiën zou worden ingedeeld; dat elke parochie haar eigen kerk zou hebben; dat in deze kerk dezelfde predikant regelmatig zou optreden, en dat de leden der parochiën gehouden zouden wezen om onder dien predikant op te gaan.

Het was Calvijn te doen om aan het telkens verwisselen van den predikant op den kansel en van het naloopen door de gemeentelieden een einde te maken. Wat hij wilde, was, dat de predikant zijn eigen gemeente zou leeren kennen en de gemeente hem.

Vandaar dat Calvijn na zijn verbanning uit Genève, toen pogingen werden aangewend om hem weer naar Genève te doen terugkeren, aan de Synode te Zurich schreef in een plan tot betere doorvoering van de reformatie, dat voor een strengere handhaving van de tucht in de eerste plaats noodig was, dat de stad zou verdeeld worden in vaste parochiën, omdat, zooals hij er aan toevoegde, de stad niet alleen zoo bevolkt is, maar de bevolking ook saamgesteld is uit leden van verschillende afkomst en daarom het toezicht en bestuur der gemeente altijd verward zal wezen, wanneer het volk niet meer van nabij zijn eigen predikant kennen leert en de predikant zijn eigen volk. En dat kan alleen geschieden door deze instelling.

Hermijnard teekent daarbij aan, dat Calvijn de gelegenheid had gehad om de voordeelen van deze organisatie te leeren kennen tijdens zijn verblijf te Bazel, waar elk gemeentelid verplicht was, althans des Zondags, de Kerk van zijn Parochie te bezoeken, opdat de predikant des te beter zijn kudde mocht leeren kennen.

Bedanken?

Een onzer lezers vraagt ons:

Hooggeleerde Heer!

Vergun mij U enkele vragen te doen, die ik gaarne beantwoord zou zien in een der eerstvolgende nummers van „De Heraut.”

Iemand, die gekozen wordt tot Ouderling of Diaken, kan bij den Kerkeraad bezwaren indienen tegen zijn benoeming en onthefing daarvan aanvragen, als hij oordeelt dit ambt niet naar behooren te kunnen vervullen, of zich onbekwaam daarvoor acht volgens de eischen, die Gods Woord stelt. Indien de Kerkeraad deze bezwaren niet geldig of Schriftuurlijk vindt en de gekozen wel, er kunnen toch ook wel eens bezwaren zijn, die hij om gewichtige redenen niet noemen kan? — gaat dan de regel door, dat men nooit bedanken mag, m.a.w., dat men zich in zulk een geval steeds moet onderwerpen aan het oordeel van den Kerkeraad? De gekozen dient toch in zijn eigen gemoed verzekerd te zijn? Ware dit niet zoo, dan zou de Kerkeraad over zijn geweten een geestelijke macht uitoefenen, die in strijd met Gods Woord en onze Geref. beginselen.

Bij de beroeping van Predikanten volgt men een geheel anderen regel: die bedanken immers zeer dikwijls (meestal zonder opgave van redenen) en vragen eerst onthefing, wanneer ze een beroep reeds hebben aangenoemen en zich daarna terug willen trekken. Vanwaar zulk een groot verschil in handelwijze tusschen het eerste en het tweede geval?

Ofschoon dit vraagstuk reeds meermalen besproken is, willen we onzen vrager gaarne het genoegen doen nogmaals hierop een antwoord te geven.

Waar de roeping tot het ambt door de gemeente een Goddelijke roeping is, zooals het in ons Bevestigingsformulier wordt uitgedrukt, staat het zeker niet vrij voor zulk een beroeping te bedanken. Eigenlijk zou in ons kerkelijk leven van „bedanken” nooit sprake mogen zijn. Men „bedankt” voor een benoeming tot bestuurslid van een vereniging, omdat men hier volkomen vrij man is om te doen wat men wil, maar men „bedankt” niet, wanneer de Koningin ons tot een waardigheid of eereambt roept. En omdat de roeping tot het ambt in de Kerk een roeping is van den Koning der Kerk, is men niet vrij om te bedanken, maar heeft men aan die roeping zich te onderwerpen. Wanneer men zelf meent dit ambt niet naar behooren te kunnen vervullen of zich daar

voor onbekwaam acht, gerekend naar de eischen, die Gods Woord stelt, dan kan men deze redenen aan den Kerkeraad mededeelen, die dan daarover te oordeelen heeft, en desnoods kan men zich van het oordeel van den Kerkeraad beroepen op de meerdere vergadering, maar aan dat oordeel heeft men zich te onderwerpen. Eigen gevoel van onbekwaamheid kan en mag hier niet beslissen. Ook Mozes en Jeremia meenden onbekwaam te zijn voor het ambt, de een omdat hij zwaar was van tong, de ander omdat hij nog zoo jong was, maar God de Heere heeft hen daarom niet losgelaten. En zij zijn beiden in het hun toebetrouwe ambt Gods Kerk tot grooten zegen geweest.

Vandaar dat onze Kerkenordeningen dan ook uitdrukkelijk eischen, dat wie benoemd is tot een ambt in de Kerk, niet eigenmachtig bedanken zal, maar met opgave van redenen aan den Kerkeraad ontslag van deze benoeming zal vragen. Het geval, dat deze redenen van zoo intiem aard zouden zijn, dat men ze aan den Kerkeraad niet zou kunnen mededeelen, zal wel uiterst zelden voorkomen. Meestal schuilt de oorzaak van deze niet bereidwilligheid om de Kerk te dienen in 't opzien tegen de taak, in kleine gedachten van eigen gaven enz. En hoe goed ontmoed is, toch kan ook deze Christelijke deugd overdreven worden. Het voorbeeld van Jeremia leert dit.

Wanneer onze inzender ten slotte opmerkt, dat men toch telkens leest, dat predikanten voor een beroeping bedanken en wel zonder opgave van redenen, dan is het duidelijk, dat het hier om een geheel ander geval gaat. Een predikant staat in het ambt; hij heeft een Goddelijke roeping opgevolgd; hij is gehoorzaam geweest; maar wanneer nu een andere Kerk hem begeert en tot haar predikant beroept, dan heeft deze Kerk daarbij geen recht om de aanneming van dit beroep te eischen, maar heeft veelere de gemeente, waaraan hij verbonden is, recht om hem te houden. Oudtijds gold dan ook als regel, dat zulk een predikant, die een beroep naar elders wilde aannemen, eerst aan zijn eigen kerkeraad daartoe verlof moest vragen. Maar ook al is dit thans niet meer regel, en al beslist de predikant zelf door een beroep aan te nemen of daarvoor te bedanken, met het geval van een gemeentelid, die tot het ambt geroepen wordt en weigert dit te aanvaarden, heeft dit geval niets te maken.

Geen gunst maar recht.

VII.

Al heeft de Overheid in ons land, zooals reeds bleek uit wat we een vorig maal mededeelden omtrent den strijd over de Utrechtse kapittelgoederen, waarbij Voetius zoo kloek en beslist optrad voor de rechten der Kerk, zeker niet ten opzichte van al deze goederen, die met een vrome bestemming gegeven waren, gezorgd, dat zij aan deze bestemming beantwoord bleven, toch kan in het algemeen niet gezegd worden, dat de Overheid bij ons zich schuldig gemaakt heeft aan een „kerkroof”, die niet alleen den Roomschen maar evenzeer aan de Protestanten tot ergernis en aanstoot was. Wat in Engeland en Duitschland is geschied, dat de Vorsten zich van een groot deel der goederen meester maakten om daarmede zichzelf en hunne gunstelingen te verrijken, terwijl de Kerken armoede leden, is bij ons niet voorgekomen.

Wel heeft de Overheid destijds in Holland en Zeeland een groot deel van deze kerkelijke en geestelijke goederen genaast en verkocht, maar dit geschiedde dan om daarmede de zware oorlogskosten te betalen of voor andere publieke doeleinden en in het algemeen belang van het land. Het recht daartoe nu hebben de Gereformeerden nooit aan de Overheid ontzegd. Al droegen deze goederen om het doel, waarvoor ze gegeven waren, een gewijf of heilig karakter, toch mochten ze, in geval van noodzakelijkheid, tot profane doeleinden worden aangewend, evenals David met zijn manschappen, toen hem hongerde, at van de heilige toonbroden, die alleen voor de priesters waren bestemd. Ook de vrome koningen van Israël hadden zich niet onzien, wanneer een buitenlandsche vijand tegen Jeruzalem optrok en Gods volk met den ondergang bedreigde, van de rijke schatten van den Tempel gebruik te maken om het land te verdedigen of den vijand af te koopen. En zoo mocht de Overheid ook, dat erkennen onze Gereformeerde theologen, waar het om de vrijheid van ons volk en om het bestaan van Christus' Kerk in ons land ging in de worsteling met Spanje, deze geestelijke en kerkelijke goederen te gelde maken, om daarmede den vijand te wederstaan.

Intusschen heeft de Overheid zelf gevoeld, dat waar zij door deze confiscatie van de kerkelijke en geestelijke goederen de Kerk van een groot deel harer inkomsten beroofde, het daarom haar roeping en plicht was, om de aldus beroofde Kerken op andere wijze te voorzien van wat zij noodig hadden voor den dienst van Gods Woord. Van een confiscatie zonder schadevergoeding van de Kerk was daarom geen sprake. „De Overheid naaste de goederen der geestelijke en kerkelijke fundaties, zegt Mr. Rengers Hora Siccama terecht, maar onder de belofte en de verplichting voortaan uit den Fiscus in den Christelijken dienst te voorzien.” En dat dit metterdaad de rechtsopvatting van die dagen was, blijkt uit het citaat, door Mr. Rengers Hora Siccama aangehaald uit Hugo de Groot, die wel het recht der Overheid handhaaft om de „goederen die eertijds tot onderhoud van geestelijke luiden waren geschied”, te eigen en ze te gebruiken „tot land-weer ende andere noodzakeligheden”,

maar alleen op voorwaarde, dat „deze overheid bestelle, dat de kercken-dienaren eerelick onderhouden ende een bequaem getal van jonge-luiden tot de kercken-dienst opgevoed werden”.¹⁾

Hieruit blijkt, dat de gewone voorstelling, alsof deze uitbataling der predikantstramenten door de Overheid in de dagen der Republiek, voorzover deze geschiedde uit 's Lands schatkist of uit de belastingpenningen, alleen aan een gunst van de Overheid was te danken, of daaruit voortvloeyde, dat de Overheid toen zichzelf als de „voedsterheer der Kerk” beschouwde, gelijk Mr. Van Apeldoorn het uitdrukt, niet juist is. De uitbataling der tractementen door de Overheid geschiedde niet louter als „gunst”, maar als vergoeding van de schade, die de Kerk had geleden, doordat de eigendommen en goederen voor het onderhoud der „geestelijke lieden” bestemd, door de Overheid waren genaast. Al had de Overheid daartoe het recht, omdat het ging om de verdediging van het land, ze nam tegenover de Kerk toch de verplichting op zich en legde de belofte af, dat zij nu in het onderhoud van de predikanten zou voorzien. Zoo vatte Voetius het op²⁾ en zoo Hugo de Groot. En waar Hugo de Groot wel de meest bewaakende jurist was uit die dagen en ook het best op de hoogte was van wat in de kringen der Overheid gedacht werd, heeft vooral zijn verklaring hier dubbele waarde. Bij Voetius kan men nog denken aan een „theorie” om aan deze predikantstramenten een rechtsgrond te verschaffen, maar bij Hugo de Groot, die zeker geen warme voorstander was van de Gereformeerde predikanten, ontbreekt elk zoodanig motief. Dat er een rechtstreeksch verband bestond tusschen de naasting dezer goederen en de uitbataling der predikantstramenten door de Overheid, wordt dan ook door Mr. Hora Rengers Siccama erkend.

Van hoeveel belang dit is voor de rechtsaanspraken der Kerken, springt in het oog.

Vooreerst blijkt hieruit, dat de gewone opvatting, alsof de Overheid een volkomen vrij beschikkingrecht over deze goederen uitoefende en er mede doen kon, wat haar zelf goed dacht, niet juist is. Zelfs Hugo de Groot, die in zijn De iure belli ac pacis 3, 20, 7 dit absolute beschikkingrecht van de Overheid over de goederen van hare onderdanen het verst drijft en verklaarde, dat niet alleen in gevallen van uiterste noodzakelijkheid, maar zoo dikwijls het publiek belang dit medebracht, de Overheid bevoegd was de goederen van hare onderdanen te ontfreemden, maakt toch ten opzichte van de kerkelijke goederen dit onderscheid, dat de Overheid dan verplicht is uit eigen middelen voor het onderhoud van de predikanten te zorgen. De Overheid kon deze goederen eigenaam, maar de last om voor de predikanten te zorgen, kwam daardoor op haar schouders te rusten. Precies hetzelfde, wat steeds door de Gereformeerde theologen was beweerd. Alleen onder die voorwaarde kon men met deze confiscatie der kerkelijke goederen vrede nemen.

In de tweede plaats volgt hieruit, dat de Overheid dan ook niet vrij is om eigenmachtig de betaling dezer predikantstramenten te staken zonder daarvoor aan de Kerken schadevergoeding te geven. Ware de uitbataling dezer traktementen alleen te danken geweest aan een gunst van de Overheid, dan stond het aan de Overheid vrij deze gunst, wanneer zij wilde, te doen ophouden. Enig recht op schadevergoeding zou daaruit nooit kunnen worden afgeleid. Gunst schept geen recht. Maar geheel anders staat de zaak, wanneer deze betaling der predikantstramenten niet een gunst was van de Overheid, maar een schadevergoeding voor wat de Kerk dierf, doordat de Overheid de goederen, voor de Kerk bestemd, zich toeëigend en voor andere doeleinden gebruikt had. Er was een belofte gegeven, er bestond een verplichting. En ook de Overheid is door zulk een belofte gebonden en heeft zulk een verplichting na te komen. Wil zij, om degeheel veranderde tijdsomstandigheden, deze taak niet meer vervullen, dan kan zij zeker de betaling dezer predikantstramenten doen ophouden, maar dan is zij ook zedelijk gebonden om daarvoor aan de Kerken een schadevergoeding uit te keeren.

Het is dan ook geheel onjuist, wanneer men het voorstelt, alsof het bij dit rechtsgeding alleen gaan zou om de kerkelijke en geestelijke goederen, die de Overheid tijdens de Republiek in de zogenaamde kantoren bijgevoerd had en die door de Nationale vergadering in 1789 tot nationaal eigendom zijn verklaard en naar de staatschatkist zijn overgebracht in 1808. De opbrengst dezer goederen, die in effecten belegd was, bedroeg toen vijftien-een-half miljoen, met destijds een rente opleverde van 147.000 gulden. Vergelijkt men daarmede wat thans op ons budget van eeredienst voor de betaling der tractementen wordt uitgekeerd, dan is deze som belachelijk klein, want ons budget bedraagt bijkans 1½ miljoen per jaar. Reken men voorts, dat van deze goederen, die in 1808 zijn genaast, de Kerk nog maar alleen recht zou hebben op de „kerkelijke goederen”, maar niet op de geestelijke goederen, dan komt men niet verder dan een jaarlijksche rente van f 60 à f 70.000. Het is dan ook wel te begrijpen, dat Mr. Van Apeldoorn scherp den spot drijft met de voorstelling door een Doopsgezinde in de Nieuwe Rotterdamse Courant gegeven, dat de Staat ¼ van alle landerijen van ons land ten nadele van de Kerk zou geannexieerd hebben en de opbrengst daarvan meer dan het tiendubbele zou bedragen hebben van de thans door de Kerk genoten uitkeeringen.³⁾ Ging het alleen om de in 1789 genaaste goederen, dan zou deze spot volkomen billijk en rechtvaardig wezen. Maar Mr. Van Apeldoorn vergeet, dat achter

deze „annexatie” van belangrijke naasting en geestelijk goed veel kerkelijke en geestelijke goederen door de Overheid genomen zijn, die moeilijk te zeggen uitvoerig onderzoek vrent tot zekere resten echter op de ul en vooral op de lande Kerk in ons land vóó en ziet men, hoe wel later in het bezit der Overheid overgegaan, dan dezen Doopsgezinde eennierde van de lan land toen door de Overheid van de Kerk is gecon

Nu kan men nat dat deze confiscatie een halve eeuw ach indien daarmede on Kerken was gepleegd niet meer te herstellen ment gaat hier nie niemand beweren, di aan de Kerken zou wat in de 16e eeuw t genaast en verkocht dergelijke eisch zou maar hij zou een dwaas is alleen of de uitbatal tractementen louter van de Overheid, dan v verkregen rechten. Is dan volgt hieruit ook heid, wanneer zij m tractementen wil opt verplicht is in plaats dat met deze tracta aan de Kerken uit te

De betaling der tra eeuwen doorgaand. Grondwet aan de K Overheid heeft de bel gelegd, nog nimmer de verplichting, die steeds erkend, zij het dan toch met hare d thans meent, dat he Kerken zelve is, om n meuten uit te betalen, doen, wanneer zij d vergoeding aan de K Of alle Kerken, die ontvangen, daarop ev is een andere vraag, v komen. Maar dit is bi het er ons alleen om grond aan te geven, w der Kerken rust.

¹⁾ RENGERS HORA SICCAMA: Het recht der Kerken op de uitbataling van de predikantstramenten, blz. 49.

²⁾ H. A. P. blz. 49 noot.

³⁾ VOETIUS, Polit. Ecl., heid kan, of uit eigen be Kerk zorgen voor de tract uit de Staatschatkist. En en menscheijk recht hie de goederen der Kerk in zakeilijkheid ten gebruik e gewend. Het is in dit ge volkomen rechtvaardig re

⁴⁾ DR. J. VAN LONKHUY scheiding van Kerk en Sta

⁵⁾ MR. L. J. VAN APeldoorn houding tusschen Kerk en

Kootwijks

In dank ontvangen lett door bemiddeling van d Rotterdam, van N. N., silverbou van f 1 met b „Van eene oude vrou gift kon sturen, maar onbek Da. J. H. HOUTZAK Arnhem, Veiperweg 33.

Leesti

STEMMEN DES TIJDS, M tendom en Cultuur. Utre Het Februarinummer van Dr. W. H. WERDA als DENKER. Voltgeen EN SOCIAL VERZORGEN BEERK CALKORN. Over h schrijft M. LINDENBORN, EN PERSOONLIJKHEID F. VERWOLDE. Het Nr. bie DICTEN en aan de LERS LETTERKUNDIG OVERZICHT

Ik heb deze Allevierit genoegen gelezen en, om stellen in de hedenda STEMMEN DES TIJDS nog, making crmes op te we maal iets meer er uit me

Dr. WERDA bespreekt e geboren, ook ten onten schrijver en romancier, bekend geworden BERNAR van SHAW licht echter nie der belletrie en Dr. WER uitkomen door, op gron werken verspreide gegev ontwikkeling te schetsen.

Bij gemis toch aan e moeizame weg geboden.

In dien weg vond W Protestant van geboorte, middenstanders waren, die Dan krijgen wij zijn ges gang. Wij vernemen, h daarna, het was reeds in 1 Maatschappij komt. Als 1 kwijt raakt, gaat hij i houdt van kunst, bewond rijene en voorzieit nu „kommerlijke wijze” in zij ook romancier, schrijft ged 79—83, elken dag 5 bladit zoo voltooit hij er in elk in wier meest verzorgde 1 ver zelf terugvindt. Toer kon S LAW voor de roma Dit geschiedde nadat b sympathieën werd opgeno FABIAN, een betrekkelij rijke groep van intellect vrouwen, — een ANSIE, sophe en opvolgster v. houte er toe. De FABIA een „Society” met het do